

**СТАНДАРТИ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ
В УМОВАХ КАРАНТИНУ: ПРОБЛЕМИ ВСТАНОВЛЕННЯ
МЕЖ ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ**

Міжнародні норми про права людини гарантують кожному право на найвищий досяжний рівень здоров'я і зобов'язують держави вживати заходів для запобігання загрозам здоров'ю населення, а також заходи щодо надання медичної допомоги тим, хто її потребує. Міжнародні стандарти в області прав людини також передбачають, що в ситуаціях серйозних загроз для здоров'я населення і надзвичайних станів, що загрожують життю нації, допустимі обмеження певних прав і свобод, якщо такі обмеження вводяться в законному порядку, є безумовно необхідними і науково обґрунтованими, а також, якщо їх застосування не є довільним або дискримінаційним, і є обмеженим за часом, якщо при цьому дотримується повага до людської гідності, крім того такі обмеження підлягають контролю та повинні відповідати меті такого обмеження.

Масштаб і гострота пандемії COVID-19 безумовно досягають рівня загрози здоров'ю населення, який може виправдовувати обмеження певних прав і свобод, як у випадку з обмеженням свободи пересування в зв'язку з карантинном або ізоляцією.

Карантинні заходи, оголошені урядами країн світу, в тому числі і урядом України, через пандемію, можуть згубно впливати на життя і безпеку людей, їх доступу до медичної допомоги, речей першої необхідності і на дозвілля. Тому необхідно вжити заходів, щоб мінімізувати можливі наслідки цього. Про це йдеться в квітневій доповіді ООН. Так, було наголошено, що права людини мають вирішальну роль в цьому питанні. Державні органи повинні застосувати максимум ресурсів для боротьби з COVID-19 і захистити життя. Рішення приймаються дуже швидко, і не дивлячись на те, що деякі з політичних рішень мають добрі наміри, вони можуть викликати небажані наслідки, йдеться в доповіді. В ООН заявили, що дії урядів повинні бути адекватними і відповідати наявній загрозі пандемії у конкретній країні, щоб між

державою і громадянами існувала довіра, особливо в період кризи. Також в організації попередили, що тимчасові обмеження «не повинні бути приводом для влади і політиків» [3].

Варто підкреслити, що Всесвітній рух *Amnesty International* наголошує на порушенні прав людини при введення карантинних обмежень в країнах Східної Європи і Центральної Азії, зокрема в Україні. Про це повідомляється на сайті організації. «У цей складний для всіх країн час уряди намагаються зупинити поширення вірусу, вводячи, в тому числі, і різні обмеження. У той час як деякі обмеження можуть бути виправданими і необхідними, інші порушують наші права людини», – зазначила директор *Amnesty International* Україна О. Покальчук [1].

У той же час, уважне ставлення до таких прав, як право не зазнавати дискримінації, і таким принципам, як прозорість і повага до людської гідності, здатне забезпечити ефективне реагування в умовах неминучих в кризовій ситуації дезорганізації і порушення звичного укладу і мінімізувати негативні наслідки, пов'язані з введенням надмірно широких обмежень, що не відповідають перерахованим вище критеріям.

Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права, учасниками якого є більшість держав, визнає за кожною людиною право на «найвищий досяжний рівень фізичного і психічного здоров'я» і зобов'язує уряди вживати ефективних заходів для «попередження і лікування епідемічних, ендемічних, професійних та інших хвороб і боротьби з ними» [2].

Прийняті Економічною і соціальною радою ООН з прав людини в 1984 році сіракузькі принципи і прийняті Комітетом ООН з прав людини зауваження загального порядку про свободу пересування і про надзвичайний стан містять авторитетні рекомендації щодо прийнятих державою заходів, які супроводжуються обмеженням прав і свобод в інтересах охорони здоров'я населення або в умовах надзвичайного стану. Будь-які обмеження прав і свобод в рамках заходів, що вживаються для захисту населення, повинні бути законними, необхідними і пропорційними.

Сіракузький принципи прямо встановлюють, що вводяться обмеження як мінімум: повинні бути передбачені законом і здійснюватися відповідно до закону; повинні переслідувати законну мету, що відповідає нагальній суспільній необхідності; повинні бути строго необхідними в демократичному суспільстві

для досягнення такої мети; повинні забезпечувати досягнення такої мети при мінімальних обмеженнях і обмеженнях; повинні ґрунтуватися на наукових фактах, а застосування обмежувальних заходів не повинно носити довільного або дискримінаційного характеру; повинні бути обмежені за часом, забезпечувати повагу до людської гідності і підлягати перевірці [7].

На теперішній час в Україні діє низка нормативно правових актів, які вводять в Україні особливий режим, за якого обмежуються права людини [4; 5; 6]. Огляд нормативно-правових актів свідчить що в Україні введені: обмеження права на свободу та особисту недоторканність – примусове поміщення громадян в обсервації; обмеження права громадян на свободу пересування: заборона для певних категорій переміщуватись через державний кордон та контрольно пропускні пункти пропуску, скасування транспортного сполучення; обмеження права на свободу мирних зібрань – заборона збиратись більш ніж 200 осіб; обмеження права на освіту – заборона відвідувати навчально-освітні заклади; обмеження права на свободу релігії – заборона проведення масових релігійних заходів; обмеження права доступу до медичної допомоги – тимчасове припинення проведення планових заходів з госпіталізації та планових операцій, крім термінових та невідкладних.

Варто зазначити, чисельна практика ЄСПЛ, щодо втручання держави в права особи, свідчить, що для того аби втручання було виправданим необхідна наявність трьох чинників: 1) якісний закон – національне законодавство доступним чітким та зрозумілим; 2) законна виправдана мета – це встановлення реалістичних конкретних, вимірних, досяжних цілей на зміну та покращення ситуації в майбутньому; 3) суспільна необхідність – відповідність та пропорційність співвідношення балансу прав однієї людини з балансом прав всієї нації на здорове існування та безпечне середовище.

Таким чином, Україна утримуватися від тотальних і надлишково широких обмежень свободи пересування та особистої свободи і вдаватися до загальнообов'язкових обмеженням тільки в тих випадках, коли це виправдано і необхідно з наукової точки зору і коли можна забезпечити наявність механізмів підтримки постраждалого населення. Влада повинна в повному обсязі поважати право на вільне вираження думок і право на доступ до інформації, обмежуючи їх лише в

межах, що допускаються міжнародними стандартами. Окрім того, органи влади повинні забезпечувати достовірність і оперативність інформування суспільства про COVID-19 відповідно до принципів прав людини. Це важливо для недопущення поширення неправдивої та некоректної інформації.

Джерела:

1. Всемирное движение Amnesty International отмечает нарушения прав украинцев во время карантина. URL: <https://112.ua/obshchestvo/vsemirnoe-dvizhenie-amnesty-international-otmechaet-narusheniya-prav-ukraincev-vo-vremya-karantina-534464.html>.
2. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права Ратифікація від 19.10.1973р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042.
3. ООН: карантин в мире может вызвать нежелательные последствия из-за нарушения прав человека. URL: <https://www.unian.net/world/oon-karantin-v-mire-mozhet-vyzvat-nezhelatelnye-posledstviya-iz-za-narusheniya-prav-cheloveka-novosti-mira-10970288.html>.
4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникнення і поширення коронавірусної хвороби (COVID-19): Закон України від 17.03.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-IX>.
5. Про запобігання поширенню на території України коронавірусу COVID-19: Постанова Кабінету Міністрів України № 211 від 11.03.2020 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zapobigannya-poshim110320rennyu-na-teritoriyi-ukrayini-koronavirusu-covid-19>.
6. Про тимчасове припинення роботи контрольних пунктів в'їзду на тимчасово окуповану територію Автономної Республіки Крим і м. Севастополя та виїзду з неї, спрямоване на запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2: Постанова Кабінету Міністрів України № 291-р від 14.03.2020 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-timchasove-pripinennya-roboti-kontrolnih-punktiv-vyizdu-na-timchasovo-okupovanu-teritoriyu-avtonomnoyi-respubliki-krim-i-m-sevastopolya-291140320>.
7. Сиракузские принципы толкования ограничений и отступлений от положений Международного пакта о гражданских и политических правах. URL: <http://www.legislationline.org/ru/documents/action/popup/id/14624>.